

ZICHT OP ZONIËN

Lente / Zomer 2016

ZONIËNWOUd

5 FOCUS Hoe sterk is de Zoniënbeuk?

8 HET WOUd IN! Lentegeluiden in het bos

12 MIJN ZONIËN Een kind, een paard, een therapeut... en nog een kind

3 Zoniën in BEELD

4 Zoniën KORT

5 Focus

Hoe sterk is de Zoniënbeuk?

8 Het woud in!

Lentegeluiden in het bos

10 Van de hak op de tak

Reuzenpaardenstaart: schuurspons

Reekalfjes: niet storen!

Holenduif: schuw stelletje

11 Sporen van het verleden

Elf menhirs eren gesneuvelde

boswachters uit WO1

12 Mijn Zoniën

Een kind, een paard, een therapeut...

en nog een kind

14 Zoniën in beweging

Hoe gevaarlijk zijn invasieve
exoten voor het ZONIËNWOUd?

De poorten tot het Zoniënwoud

Heb je al een bezoek gebracht aan De Warandepoort in Tervuren? Dat nieuwe bezoekerscentrum is de ideale uitvalsbasis voor een bezoek aan het Park van Tervuren, het Geografisch Arboretum of het Tervuurse deel van het Zoniënwoud. Voor kinderen zijn er doe-, voel- en kijkkastjes, je vindt er een waaier aan multimediale infoborden, wandelkaarten en –gidsen om de natuur in te trekken en na een fikse wandeling kan je er uitblazen in café De Foyer.

Ook in de onthaalpoorten van het Rood Klooster en Groenendaal gonst het van de bedrijvigheid. Buurtbewoners, ondernemers, vrijwilligers, verenigingen en overheden zijn er druk in de weer met de voorbereidingen van grootse festiviteiten. Zo viert het Rood Klooster op 19 juni haar jaarlijkse feest en valt er op 22 mei voor jong en oud heel wat te beleven op de eerste Groenendaaldag.

Het gloednieuwe bezoekerscentrum in Tervuren en de inspanningen van zo veel mensen in alle onthaalpoorten tot het Zoniënwoud, dienen hetzelfde doelwit: de uitbouw van volwaardige toegangspoorten met tal van faciliteiten die de grootste bezoekersstroom opvangen en zo de kwetsbare kern van het woud beschermen.

Vandaag zijn er zes onthaalpoorten: de hippodroom van Bosvoorde-Ukkel, het Rood Klooster, het Park van Tervuren, Groenendaal, Jezus-Eik en het Domein van Solvay in Terhulpen. In het merendeel van de onthaalpoorten hebben buurtbewoners, ondernemers, verenigingen en overheden zich verenigd in een platform om 'hun' onthaalpoort samen aantrekkelijk te maken. Hun gezamenlijk doel: de natuur versterken én alle bezoekers verwelkomen op een manier die het woud respecteert.

Zij kunnen daarbij ook jouw hulp gebruiken! Zeldzame planten en dieren in kaart brengen, zwerfvuil ruimen, ijveren voor het behoud van waardevolle natuur, de mogelijkheden zijn eindeloos én van onschatbare waarde. Begint het al te kriebelen? Laat het ons weten via info@zonienwoud.be. We zoeken samen uit hoe jij het Zoniënwoud het best mee kan helpen versterken!

Dit voorjaar valt er in het Zoniënwoud trouwens nog heel wat meer interessants te beleven. Nog tot 31 juli maak je in de Stichting Folon in Terhulpen kennis met het werk van Colette Portal, de eerste vrouw van Jean-Michel Folon. Op 24 april geniet je van muzikale intermezzo's in het bos tijdens het Wandelevenement Zoniënmars – Zoniënklinken. Steek je liever zelf de handen uit de mouwen? Dat kan op 5 juni op de actiedag tegen invasieve planten.

Blader snel naar p. 16 voor alle activiteiten of surf naar www.zonienwoud.be voor de laatste info.

Leve de lente!

Patrick Huvenne, Gregory Reinbold en Damien Bauwens

Schiet jij ook soms beelden van het natuurschoon in het ZONIËNWOUDE? Stuur je mooiste foto's in hoge resolutie (min. 300 dpi) naar info@zonienwoud.be.

De pakkendste beelden krijgen een plaatsje in *Zicht op Zoniën!*

Jongeling

Hobbyfotograaf Ken Clijmans kreeg dit jonge roodborstje in het vizier, getooid in een volledig gevlekt verenkleed, zonder oranje. Zo zijn ze beter gecamoufleerd. Pas in het najaar van het eerste levensjaar krijgt de jongeling zijn typerende oranje borst. Roodborstjes broeden in het voorjaar tot twee legfels uit, telkens met vier tot zeven eieren. Het mannetje en het vrouwtje staan samen in voor de opvoeding. Na drie weken zijn de jongen klaar om de wijde wereld in te vliegen.

Lente!

Zijn het bloesems? Of frisgroene blaadjes? Bij het uitkomen van de eerste scheutjes moet je goed kijken om het verschil te zien, vooral als de lentezon het woud oplicht. Dan is het moment aangebroken om het bos in te trekken en de natuur overal te zien ontwaken, net als Madeline Hammond, die haar ervaring met deze foto vereeuwigde.

Inwendige chauffage

Een steenhommel op een bloemhoofd van knoopkruid. Eettelijke dauwdruppeltjes lopen langs zijn voelspriet, haartjes en vleugels. Het beeld is van hobbyfotograaf Michel De Saeger. Hommels zijn 's morgens als eersten op pad om voedsel te zoeken. Van de kou hebben ze niet zo veel last: met de energie die vrijkomt van hun vliegspieren, warmen ze zich op. Daarom behoren ze tot de eerste insecten die we in het voorjaar te zien krijgen.

Relaxen in een vorstelijk decor

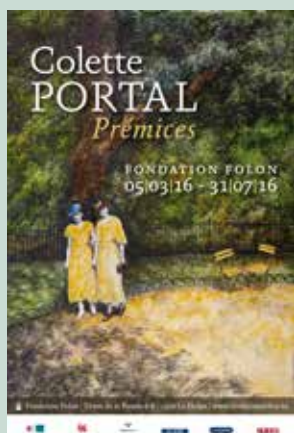
Een moeder en een dochter hebben zich neergevlid voor het majestueuze decor van het Kasteel van Terhulpen in het Domein van Solvay. Met zijn 227 hectare omsluit het domein een wandelpark en een deel van het Zoniënwoud. Een goed bewaard geheim waar het in het park heerlijk wandelen is tussen de rododendrons, azalea's en talrijke bijzondere bomen. Wie het liever wat natuurlijker heeft, kan van hieruit het Zoniënwoud in trekken.

Zoniën KORT

Colette Portal brengt natuur tot leven in Stichting Folon

Nog tot 31 juli 2016 maak je in de Stichting Folon in Terhulpen kennis met het werk van Colette Portal, de eerste vrouw van Jean-Michel Folon. In een honderdtal gravures, aquarellen, foto's, etsen brengt de kunstenares met haar tentoonstelling 'Prémices' de natuur in al haar facetten tot leven: je hoort de wind en de regen, het geritsel van dorre bladeren. Je ruikt de aarde en de ochtenddauw en voelt het ademende leven van de natuur: kevers en torren, hagedissen en lieveheersbeestjes ... dit alles met een rijkdom aan kleuren en details die leven-secht aandoen.

Colette Portal – Prémices, van 5 maart tot 31 juli 2016. Op 26 juni om 14 uur leidt Colette Portal bezoekers hoogstpersoonlijk rond door de tentoonstelling. Meer info: www.fondation-folon.be

Zondag 19 juni: kom mee feesten in het Rood Klooster

Voor het vijfde jaar op rij is het feest in het Rood Klooster. Op zondag 19 juni is iedereen welkom om de uitzonderlijke kloostersite van dichtbij te beleven.

Het programma oogt alvast veelbelovend: leerlingen van het sprookjeshuis vertellen verhalen voor groot en klein, historici leiden je rond op de site en wijden je in zijn geschiedenis in, trekpaarden trakteren je op een wandeling per koets, kunstenaars delen hun talenten in een van de vele workshops, ...

Rood Klooster Feest op zondag 19 juni van 11 tot 18 uur, Rood-Kloosterstraat in Oudergem.

Kom naar de eerste Groenendaaldag op zondag 22 mei

Markeer het nu al fluageel in uw agenda: op zondag 22 mei 2016 heeft de eerste Groenendaaldag plaats in en rond het Kasteel van Groenendaal in Hoeilaart.

Die dag kun je een exclusief bezoek brengen aan de onderaardse gang van de priorij van Groenendaal. Die is het hele jaar afgesloten om de vleermuizen die er hun toevlucht zoeken de nodige rust te gunnen. Maar vanaf april, na hun

winterslaap, trekken de bewoners de wijde wereld in en kunnen ook de deelnemers aan de Groenendaaldag de onderaardse gang ongestoord bewonderen.

Een greep uit het programma: een pop-up blotevoetenpad, een bezoek aan de pas gerestaureerde Koninklijke Loge, bosspelen en wandelingen onder leiding van een gids, hapjes en drankjes, ...

Blijf op de hoogte via e-Zoniën en zoniënwood.be

Wil je als eerste op de hoogte zijn van alles wat er in het Zoniënwood staat te gebeuren? Abonneer je dan op e-Zoniën, onze tweemaandelijks elektronische nieuwsbrief. Je vindt er ook heel wat tips om eropuit te trekken en om het woud te beschermen.

Schrijf je in via www.zonienwood.be

Hoe sterk is de Zoniënbeuk?

Sinds de jaren zeventig stukt de groei van de beuken in het Zoniënwood, zo wijst een grootscheepse studie naar de jaarringen uit. De boosdoener is de klimaatverandering. Op dat vlak ziet het er voor de Zoniënbeuk niet rooskleurig uit.

74% van het Zoniënwood bestaat uit beuken. De beuk voelt zich thuis in een koelgematigd klimaat met veel regen, zoals het onze. Lange tijd voelde de beuk zich in onze contreien in zijn nopjes, maar de jongste decennia maakt de klimaatverandering hem het leven zuur. Dat zijn groei vertraagt, is het eerste teken aan de wand. In een studie trekken drie Belgische universiteiten (ULg, KU Leuven en ULB) en het Franse Institut National de Recherche Agronomique (INRA) aan de alarmbel.

Het Zoniënwood is kwetsbaar, ook zonder klimaatverandering. De rijzige beuken zijn een streling voor het oog, maar net die hoogte is hun achilleshiel: het risico op ontworteling bij hevige rukwinden is groot. Ook de eigenheid van de bodem vergt veel van de Zoniënbeuk. Hun wortels moeten zich eerst een weg banen door het 'barstensysteem', een harde bodemlaag van ongeveer een meter met honingraatvormige barsten. Daaronder ligt de vruchtbare, kalkrijke leem. Veel van de Zoniënbeuken zijn bovendien relatief oud. Ze zijn tussen de 160 tot 220 jaar oud en dat maakt hen vatbaarder voor stormen, hittegolven, schimmels en ziektes.

Extreme condities

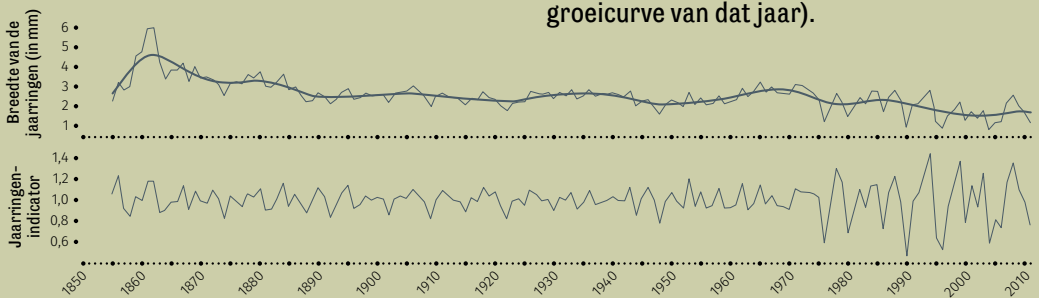
Volgens de recentste klimaatmodellen wacht de Zoniënbeuk nog meer beproevingen. Onderzoeker Nicolas Latte (ULg): “De gemiddelde jaartemperatuur zou met 2 tot 4 stijgen, met ‘s zomers meer en intensere hittegolven die tot periodes van droogte zullen leiden. ‘s Winters komt er meer regen, in de zomer net minder. Ook verwacht: heviger onweders. Die extreme condities zouden de Zoniënbeuk op lange termijn wel eens de das kunnen omdoen.”

Die conclusie trekt Latte na een studie van de dendrochronologie, het onderzoek via de jaarringen van een boom (zie kader). Hij constateerde dat bij elk droog en warm jaar de groei van de beuken sterk vertraagt. Beuken gedijen het best bij regenachtige lentes en niet al te warme zomers. Maar sinds 1976 daalt hun gemiddelde groei, vooral omdat we vaker met hittegolven en periodes van droogte te maken krijgen.

Voorbeeld van een dendrochronologische serie

Boven:

evolutie van de breedte van de jaarringen van een boom uit het Zoniënwoud tussen 1855 en 2011.

Onder:

jaarringenindicator van dezelfde boom door standaardisatie (verhouding tussen de breedte van de jaarring en de gemiddelde groeicurve van dat jaar).

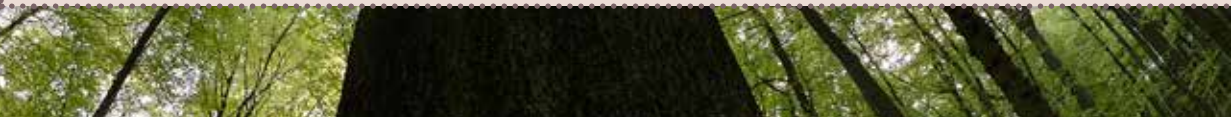
Beheerplannen bereiden al voor op klimaatverandering

Het Zoniënwoud wapent zich tegen de gevolgen van de klimaatverandering. Hoe dat precies gebeurt, is vastgelegd in de beheerplannen.

Gregory Reinbold van Leefmilieu Brussel: “Al in 2010 voorspelden de onderzoekers van de Universiteit van Luik (ULg - Gembloux) dat de Zoniënbeuk wellicht niet voldoende opgewassen is tegen de klimaatverandering. Het dendrochronologische onderzoek toont opnieuw aan dat het woud nu al lijdt onder lange periodes van droogte. Momenteel leggen we de laatste hand aan het beheerplan voor het Brusselse deel van het Zoniënwoud. Daarin houden we rekening

met het veranderende klimaat en de bevindingen van de onderzoekers: de oude beukenbestanden worden gaandeweg vervangen door een gezonde mix van bomen van alle leeftijden.”

Ilse Vanderheyden van het Agentschap voor Natuur en Bos: “Hoe de klimaatverandering precies zal ingrijpen op bosniveau blijft zeer moeilijk in te schatten. Wel zijn alle wetenschappers het er over eens dat we meer en heviger stormen mogen verwachten en dat bomen met watertekort en droogtestress te kampen krijgen. Het beheerplan voor het Vlaamse deel bereidt het Zoniënwoud daar zo goed mogelijk op voor. Bij nieuwe aanplantingen kiezen we voor een gevarieerde mix aan weerbare soorten: winteriek, winterlinde en haagbeuk. Op plekken waar de

Wat nu?

Nicolas Latte: “Waar het woud aan verjonging toe is, wordt de beuk het best vervangen door robuustere soorten zoals wintereik, winterlinde, grove den, haagbeuk, berk ... De beheerders streven best naar een gemengd bos. Dat is beter bestand tegen ziektes en schimmels. Jonge bosbestanden hebben bovendien een dynamischer beheer nodig: door gerichte en sterkere dunningen, komt er weer meer licht en water in het bos. Dat bevordert de groei en houdt de onderlinge concurrentie binnen de perken, waardoor bomen extreme condities beter kunnen opvangen.”

En welke toekomst is er nog voor de beukenkathedraal, waaraan het Zoniënwood zijn uitstraling dankt? “Die blijft in de toekomst het best beperkt tot de meest koele en schaduwrijke plekken in het woud, in de valleien of op de noordelijke hellingen”, benadrukt Nicolas Latte.

beuk spontaan ontkiemt, laten we die natuurlijke verjonging haar gang gaan.”

Catherine Colson van het Département de la Nature et des Forêts: “Ook het beheerplan van het Waalse deel kiest voor een bos met verschillende soorten bomen van uiteenlopende leeftijden. Bossen met een gevarieerde ouderdomsstructuur zijn immers beter bestand tegen felle rukwinden, blijkt uit onderzoek. Enkel de grootste bomen gaan tegen de vlakke, terwijl de jonge bomen overeind blijven. In een bestand met bomen van dezelfde leeftijd, vallen ze vaak allemaal als dominostenen over elkaar heen.”

Op www.zonienwoud.be/over-het-woud/beheer kun je de beheerplannen inkijken.

Jaarringen verklappen hoe gezond het woud is

Om de gevolgen van de klimaatopwarming op de beuken in het Zoniënwood in kaart te brengen, gebruikte onderzoeker Nicolas Latte ‘Dendro-ecologie’, de discipline die jaarringenonderzoek combineert met boscologie.

Latte verzamelde 286 doorsnedes van gezonde beuken uit 35 plekken in heel België, met een leeftijd van 36 tot 212 jaar. Elk van die houtblokken scande hij in en liet een softwareprogramma de dikte van de jaarringen analyseren. Die informatie vergeleek hij met statistische gegevens over de hoeveelheid neerslag, de gemiddelde temperatuur en het optreden van hittegolven of koudeprikken in elk jaar. Op die manier kreeg hij een zicht op de evolutie van de jaarlijkse groei van de beuken, in welke jaren die groei afweek van de gemiddelde curve en welke weersomstandigheden de grootste invloed hebben op de dikte van de jaarringen.

Bekijk de volledige studie op www.zonienwoud.be/klimaatverandering-speelt-zonienbeuk-parten

Lentegeluiden in het bos

SCHUD JE WINTERVACHT AF!

Als de temperaturen stijgen, verliezen heel wat bosbewoners hun wintervacht of -veren. Ze zijn dan 'in de rui'. Ben jij je dikke winterjas ook beu? Speel hem dan kwijt!

Wat heb je nodig?

Dikke winterjas, sjaal, muts, handschoenen ...

Hoe doe je het?

Verzin voor elk kledingstuk een opdracht. Bijvoorbeeld:

- Ren tot aan de zevende boom en terug.
- Loop drie rondjes rond een grote struik.
- Zoek een dikke tak en teken een huisje in het zand.
- Teken drie cirkels in het zand en gooi er vanop een afstand een steen in.

Pas als je de taak tot een goed einde hebt gebracht, mag je een kledingstuk uittrekken.

TIP

Kies voor opdrachtjes waar je het warm van krijgt!

DANSEN ROND DE MEIBOOM

Een meiboom is een jonge boom die op 1 mei wordt geplant en met vlaggetjes, strikken, bloemen en slingers wordt versierd. Het planten van de boom is een signaal dat de winter voorbij is en dat de natuur weer mag openbloeien. Op veel plaatsen wordt de boom vervangen door een paal of een tak, om het jonge boompje niet te beschadigen. Volgens de legende brengt het geluk om samen rond de meiboom te dansen!

1. Zoek een stevige paal of tak en zet hem vast in de grond.
2. Maak lange linten aan de tak vast en versier hem met zelfgemaakte vlaggetjes, strikken, bloemen, blaadjes, slingers ...
3. Zing een leuk liedje en dans samen rond de meiboom. Maak lekker veel lawaai om de laatste wintergeesten weg te jagen!

EN DE WINNAAR IS: MARJORIE PEETERS

In het herfstnummer van Zicht op Zoniën lanceerden we een oproep om leuke ideeën voor bosspelletjes in te sturen. Daarmee kon je een verjaardagsfeestje in het bos winnen. Marjorie Peeters ging die uitdaging aan en mag zich nu al verheugen op een knalfeestje in het woud! Proficiat!

ZONNIGE BLOEMEN

Wil je deze zomer prachtige zonnebloemen in je tuin? Plant ze dan op tijd! Vanaf **eind april** kun je zonnebloemzaadjes planten in een leeg yoghurtpotje met wat potgrond. Zet ze in een warme, lichte kamer. Als ze 10 centimeter groot zijn, kunnen ze naar een koelere plaats. Na de IJsheiligen (half mei) mogen de jonge plantjes naar buiten. Je kunt ze dan in een groter potje verplanten of meteen in de volle grond zetten. Plant ze minstens 10 centimeter uit elkaar en op een plekje met veel zonlicht. Daarna moet je wat geduld hebben: de meeste zonnebloemen bloeien in juli en augustus. Eind september, als de bloemen zijn uitgebloeid, kun je de zaadjes verzamelen. Hou ze bij als wintervoer voor de vogels of gebruik ze het jaar nadien om nieuwe zonnebloemen te planten!

Van de hak op de tak

Wat bloeit en groeit er in het ZONIËNWOUDE? Duik mee in de wereld van de dieren en planten die zich dit seizoen laten opmerken in het woud!

© Lars Soerink - Vilda

Reuzenpaardenstaart: schuurspons

De reuzenpaardenstaart is een primitieve plant die vooral groeit in kalkrijke zand- of kleigrond. Ook vocht is belangrijk: de plant komt vaak voor aan de oevers van beken en rivieren, zoals in de omgeving van het Rood Klooster. De meeste Europese paardenstaarten zijn lage gewassen, maar in Centraal- en Zuid-Amerika kunnen ze meer dan 7 meter groot worden. De mens heeft deze eenvoudige plant altijd nuttige eigenschappen toegedicht. Nog niet zo lang geleden werden paardenstaarten gebruikt om potten en pannen schoon te schuren, en de Romeinen brouwden een aftreksel van de plant als middel tegen haaruitval.

© Yves Adams - Vilda

Reekalfjes: niet storen!

Reeën komen in heel België voor. Het zijn herkauwers die tot 90 centimeter groot (schofthoogte) en 35 kilogram zwaar kunnen worden. Hun zandgele tot roodbruine zomervacht verkleurt in de winter tot grijsbruin, met een herkenbaar wit achterwerk.

In het Zoniënwoud worden elke lente tientallen reekalfjes geboren. Ze liggen in de vegetatie van bosranden, hooilanden of braamrijke bospercelen en rekenen op hun gevlekte camouflagevacht als bescherming tegen roofdieren. Als je zo'n kalfje vindt, raak het dan niet aan! De reegeit is nooit ver weg, maar een jong dat naar mensen of honden ruikt, wordt verstoten. Bovendien kan je geurspoor roofdieren zoals vossen naar het jong leiden. Blijf dus zeker in de lente op de aangeduide paden en hou je hond aangelijnd: de reekalfjes zullen je dankbaar zijn!

Holenduif: schuw stelletje

De holenduif is nauw verwant met de houtduif maar oogt minder opvallend. De schuwe vogel draagt een blauwgrijs verenkleed met een glanzend groene halsvlek.

De holenduif gedijt het best in gebieden waar akkers, weilanden en bossen elkaar afwisselen. Hij is dol op zaden, graan, bessen, eikels en ander lekkers.

Holenduiven vormen doorgaans koppeltjes. Ze maken hun nest in oude, holle beukenbomen of in lege konijnenholen, nestkasten of holtes in gebouwen. Het vrouwtje legt elk jaar vier keer met telkens twee witte eieren. Die worden zestien dagen lang door beide partners uitgebroed. Ondanks de vele legsels stijgt het aantal holenduiven niet spectaculair: veel broedpogingen worden vroegtijdig afgebroken door katten, eekhoorns, marters en andere liefhebbers van duiveneieren.

© Damien Hubaut

Sporen van het verleden

Elf menhirs eren gesneuvelde boswachters uit WO1

Verscholen tussen de statige beuken van het Zoniënwoud in Ukkel brengt een indrukwekkend monument hulde aan elf boswachters die omkwamen tijdens de Eerste Wereldoorlog. In koelen bloede geëxecuteerd, gedeporteerd of bedolven in een massagraf, elk van hen kwam op tragische wijze om het leven. Zicht op Zoniënwoud traceerde het lot van enkelen onder hen.

Een jaar na de oorlog, in 1919, kreeg de Hoeilaartse kunstenaar Richard Viandier de opdracht om een monument te maken ter herinnering aan de elf gevallen boswachters. Hij ontwierp het gedenkteken in de vorm van een 'cromlech', een kring van megalieten. Daarmee verwees hij naar de eerste, prehistorische bewoners van het woud. In een kring staan elf menhirs schouder aan schouder, een voor elke gevallen Belgische boswachter. Vijf van de boswachters kwamen om op het slagveld. De zes anderen stierven tijdens de zomer en het najaar van 1914, een vaak vergeten, bloedige episode uit de eerste dagen van de Eerste Wereldoorlog.

In koelen bloede

22 augustus 1914. Bij haar opmars door de Ardennen stuit het Duitse leger bij het bos van Neufchâteau, in hartje Luxemburg, op een grote Franse troepenmacht. Meer dan 3.000 Franse soldaten laten er die dag het leven. Maar daar houdt het bloedvergieten niet op. Het Duitse leger wreekt zich op de inwoners van de dorpjes aan de rand van het bos voor het verzet van het Franse leger. Ook drie boswachters bekopen het die dag met hun leven.

René Gustave Coulon

In het dorpje Etalle gaat de Duitse agressor die dag over tot moord en brandstichting. Het huis van René Gustave Coulon, boswachter van beroep, gaat in vlammen op.

Zelf wordt hij halfdood geschopt en vervolgens met een touw rond de nek het dorp uitgesleept. Met een executie wordt hij uit zijn lijden verlost.

François Cozier

Een halve dag marcheren van Etalle ligt Rossignol dat op 22 augustus door het Duitse leger wordt ingepalmd. Als vergelding worden alle aanwezige mannen op het dorpsplein verzameld en twee dagen later vanuit Marbehan per trein naar Trier gedeporteerd. Bij een tussenstop in Arlon worden de 108 mannen er plots van beschuldigd franc-tireurs of vrijsschutters te zijn. Ze krijgen ter plaatse de kogel. Onder hen François Cozier, de boswachter van Rossignol. Hij eindigt samen met twee van zijn zonen in een massagraf.

Louis Robert

In de nacht van 22 augustus bereiken de Duitse troepen Anloy. Ze beuken de deuren van de huizen in en verzamelen andermaal alle mannen. Ook Louis Robert, de lokale boswachter, wordt hardhandig zijn huis uit gesleurd. Net buiten het dorp wordt hij samen met 16 dorpsgenoten afgeslacht en later in een kuil achter de dorpskerk begraven.

Servais Aloysius Dauchy

Als de eerste Duitsers op 5 oktober 1914 Westouter bereiken, botsen ze op boswachter Dauchy, gekleed in het gilet van veldwachter. De ruiters springen van hun paard en fouilleren hem. Als ze zijn dienstwapen vinden, nemen ze hem mee naar het kerkhof, binden hem vast aan het hek en schieten hem dood.

Het Oorlogsmonument voor de gesneuvelde boswachters bevindt zich aan het Grasdellepad in Ukkel, daar waar de Duboislaan overgaat in de Harasdreef.

Het Zoniënwoud geeft hippotherapeuten van Les Rênes de la Vie vleugels

Een kind, een paard, een therapeut ... en nog een kind

Kinderen met een beperking schouder aan schouder in het zadel met doodgewone kinderen die van pony's houden. Die melange van mobiel en mindermobiel, van gehandicapt en valide, van enfant terrible en primus van de klas, is waar het voor de hippotherapeuten van Les Rênes de la Vie om draait. Al 34 jaar verwelkomen zij en hun 26 pony's kinderen van alle slag in de schaduw van het Kasteel van Terhulpen.

Les Rênes de la Vie werd in 1982 opgericht door de kleindochter van grootindustrieel en scheikundige Ernest Solvay, een psychologe. Paarden waren haar passie en die wilde ze delen door een ontmoetingsplek te creëren voor alle kinderen, met en zonder beperkingen. Haar filosofie: met het paard als ultieme ijsbreker en bondgenoot kunnen ze elkaar onbevungen leren kennen en waarderen. Directrice Marie-Noëlle Hennau: "Tot vandaag brengen we die visie dag in dag uit in de praktijk."

© Frédéric Demeuse

Tientallen leerlingen uit het buitengewoon onderwijs en uit centra voor kinderen met een handicap zakken elke dag af naar het Domein Solvay. Ze hebben uiteenlopende beperkingen en problemen: een mentale handicap, ernstige meervoudige beperkingen, gedrags- en emotionele stoornissen, zijn doof of blind ...

Turnen

Hippotherapeut Astrid Everarts: “We werken in groepjes van maximaal zes kinderen. Elk kind heeft een vaste pony waarmee het na verloop van tijd een vertrouwensband opbouwt. Ze beginnen elke les met de verzorging van de pony: borstelen, masseren, de hoeven krabben, de manen kammen, zadelen ... Dan is het paard klaar voor de hippotherapie. De oefeningen variëren in functie van de behoeften en mogelijkheden van de kinderen: wandelen met het paard aan de hand, behendigheids spelletjes in de manege, voltige (turnen op een paard), rijden in de koets ...”

Hippotherapeut Coralie Stas vult aan: “Het is mooi om zien hoe snel kinderen grote sprongen maken dankzij de interactie met het paard en onze impulsen als therapeut. Kinderen die niet of nauwelijks konden stappen, vinden de kracht en het vertrouwen om hun eerste stappen te zetten, kinderen die extreem verlegen zijn, bloeien na een paar sessies open, kinderen met concentratieproblemen slagen erin zich een uur lang op hun taken en oefeningen te focussen ... Het paard is daarbij een buitengewoon therapeutisch medium dat het kind toelaat om zijn talenten en vaardigheden te ontdekken.”

© Frédéric Demeuse

Ook de interactie tussen de kinderen onderling is cruciaal voor het slagen van de therapie, vindt collega Fanny Stas: “We geven ook rijles aan valide kinderen, na school en in het weekend. We organiseren het zo dat de hippotherapie altijd een deel overlapt met de ‘gewone’ rijlessen. Zo ontstaat ruimte en tijd voor de kinderen om elkaar te helpen, elkaar te leren kennen en vooroordelen de wereld uit te helpen. Jonge ruiters helpen kinderen met een beperking bijvoorbeeld om van hun paard te stijgen of te ontzadelen.”

Voor het leven

“Wat we hier absoluut niet willen is een getto voor kinderen met een beperking”, zegt Astrid Everarts. “De ervaring die alle kinderen opdoen, moet hen voor de rest van hun leven de openheid en het vertrouwen geven om mensen die ‘anders’ zijn te betrekken en te integreren. Een vrouw die hier jaren geleden rijlessen volgde, bracht ons onlangs een bezoekje. Ze wilde ons persoonlijk vertellen wat haar overkomen was op een huwelijksfeest. Al van in het begin was een jongen in een rolstoel haar opgevallen. Op een bepaald moment knoopte ze een gesprek met hem aan. Daarop barstte hij in tranen uit. ‘U bent de eerste hier die met me spreekt’, bracht hij uit. Dat zij wel het lef en de interesse had om contact te maken, dankte ze naar eigen zeggen aan haar ervaringen hier. Voor die levensles wilde ze ons expliciet bedanken.”

© Frédéric Demeuse

Buitenlucht

De uitzonderlijke ligging van Les Rênes de la Vie in het prachtige Domein Solvay, een van de toegangspoorten tot het Zoniënwoud, is voor de hippotherapeuten onmisbaar in de werking van hun centrum. Hippotherapeut Arnaud Strauel: “We hebben geen binnenspiste, dus alle lessen spelen zich af in de buitenlucht. De natuur en de elementen dicteren mee het verloop van ons werk. Een grote zegen, vind ik. Het laat ons toe om verder te gaan en onze leerlingen te laten proeven van vergezichten, van kronkelpaadjes onder de bomen, van een zachte en een harde ondergrond, van hellingen. Op al die verschillende terreinen oefenen ze andere motorische vaardigheden en verleggen ze hun grenzen buiten de beslotenheid van de piste. Maar ook voor ons is dit decor een zegen. Het geeft ons telkens weer de kracht om er voluit voor te gaan, hoe moeilijk de situatie of het karakter van een leerling ook is.”

“De kinderen genieten daar ontzettend van”, zegt hippotherapeut Coralie Buchelot. “Vorige week nog was ik met een groepje kinderen op trot in het bos. Ik vroeg een van de jongens of hij het niet te koud had. ‘Ssss-stttt’, antwoordde hij en hij legde zijn wijsvinger op zijn lippen. In stilte vervolgden we onze tocht en legden ons oor te luisteren bij al die wonderlijke geluiden en panorama’s van het woud.”

Boswachter Willy Vandevelde legt uit hoe probleemsoorten bestreden worden

Hoe gevaarlijk zijn invasieve exoten voor het ZONIËNWOUDE?

Canadese gans

De Canadese gans is een vogel die meteen opvalt: een grote gans van ongeveer 1 meter met een lange, zwarte hals en een witte wangvlek. De soort komt in het wild voor in Noord-Amerika, Canada en omstreken. In Europa werd hij enkele eeuwen geleden ingevoerd als siervogel in kasteelparken of als jachtwild. De Canadese gans is nu als broedvogel over heel België te vinden.

Waarom zijn Canadese ganzen een probleem?

“Canadese ganzen verdringen inheemse watervogels door hun agressief gedrag en door ziektes te verspreiden. Ook water- en oeverplanten delven het onderspit omdat de dieren veel grazen en de planten vertrappen. Hun uitwerpselen vervuilen het water: dat wordt zo voedselrijk dat sommige plantensoorten verstikken.”

Waar vind je deze exoot in het Zoniënwoud?

“Je kan hem vooral spotten op en rond de vijvers van het Rood Klooster, het Warandepark in Tervuren, het Domein van Solvay en de Ganzenpootvijver in Groenen-daal.”

Hoe wordt de soort beheerd?

“In het Zoniënwoud worden exotische dieren meestal niet actief gevangen of bestreden. Enkel in het Park van Tervuren, waar zich een erg grote concentratie zomer-ganzen ophield, is de voorbije twee jaar ingegrepen. In de buurt van het Rood Klooster schudden we de eieren zodat er geen nieuwe ganzen bijkomen. Daarnaast volgen we de populatie van nabij op en registreren we alle waarnemingen.”

© Ken Clijmans

Ze kunnen ziektes overbrengen of inheemse planten en dieren verdringen. Invasieve exoten kunnen ook in het Zoniënwoud problemen veroorzaken. Boswachter Willy Vandevelde schetst de verspreiding van vier gewiekste soorten en legt uit wat we eraan kunnen doen.

Halsbandparkiet

De halsbandparkiet komt van nature voor in tropisch Afrika en Zuid-Azië. In de jaren zeventig kreeg de soort in ons land vaste voet aan de grond toen de toenmalige Meli Zoo op de Heizel een veertigtal vogels losliet. Sindsdien is de Brusselse populatie aangegroeid tot meer dan 6.000 exemplaren en verovert de halsbandparkiet steeds meer territorium.

Waarom kunnen ze problemen veroorzaken?

Halsbandparkieten broeden net als veel vogels van hier in holtes van holle bomen. Daardoor zijn ze mogelijk een concurrent voor onze inheemse soorten.

Waar vind je ze in het Zoniënwoud?

“Ze houden zich vooral op aan de rand van het woud en in de buurt van vijvers.”

Hoe wordt de soort beheerd?

“De soort wordt niet actief bestreden, dat is zo goed als onmogelijk. Wel vragen we iedereen om geen voedsel te geven. De laatste jaren heeft de halsbandparkiet er een geduchte natuurlijke vijand bij: de slechtvalk. Die broedt in verschillende kerktorens in en rond Brussel en jaagt vandaaruit op vogels in de vlucht, ook op halsbandparkieten.”

© Lars Soerink

© Willy Vandeveldte

Amerikaanse vogelkers

De Amerikaanse vogelkers is een boomsoort die van nature in Noord-Amerika voorkomt. Daar is het een nobele en gegeerde houtsoort. In het begin van de 17de eeuw werd de soort al sporadisch ingevoerd in onze arboreta en kasteeldomeinen. Aan het begin van de vorige eeuw werd hij massaal aangeplant op zandgronden in heel België. Zijn rechte stam was geschikt om koolmijngangen te ondersteunen. De exoot heeft dermate vaste voet aan de grond gekregen, dat hij nooit meer volledig uit ons land zal verdwijnen.

Waarom is deze boomsoort een probleem?

“Heel wat vogels en zoogdieren (zoals vossen) zijn tuk op de vruchten en zorgen voor de verspreiding. In de bodem zit bovendien een grote voorraad aan zaden die hun kiemkracht erg lang behouden. Bij de minste lichtinval schiet de boom op en groeit snel en gemakkelijk uit tot een flink exemplaar. Ook in de schaduw zingt hij het behoorlijk lang uit, maar dan krijgt hij concurrentie van inheemse boomsoorten.”

Waar vind je deze exoot in het Zoniënwood?

“In het Zoniënwood is de Amerikaanse vogelkers lokaal een probleem, vooral op zandige en zure bodems.”

Hoe wordt de soort beheerd?

“De laatste jaren hebben we de bestrijding verfijnd en die aanpak loont. Waar we de bomen vroeger simpelweg velden, hakken we nu tot op een hoogte van 60 centimeter boven de grond. Vervolgens brengen we verticale blessures aan in de stam. Daar nestelen zich schimmels in en dat belet dat nieuwe scheuten opschieten. Nadien is het zaak om nieuwe zaailingen regelmatig handmatig uit te trekken.”

Reuzenbalsemien

De reuzenbalsemien is een éénjarige plant die van juli tot september bloeit met roze tot witte bloemen. De plant wordt een halve tot twee meter hoog. Hij komt oorspronkelijk uit Tibet en India, maar kwam hier terecht door de kweek als sierplant. Ze verspreidt zich razendsnel doordat haar zaaddozen bij een windstoot of aanraking uit elkaar springen, en de zaden meters ver weggeslingerd worden.

© Willy Vandeveldte

Waarom is de reuzenbalsemien een probleem?

“Door haar explosieve groei verdringt de reuzenbalsemien inheemse planten. Waar ze groeit, vermindert de plantendiversiteit zelfs met een kwart. Bovendien sterft de plant in het najaar volledig af zodat tijdens de wintermaanden de onbegroeide oevers van beken en vijvers niet beschermd zijn tegen erosie, met verzakkingen tot gevolg.”

Waar vind je deze exoot in het Zoniënwood?

“Hij is vooral te vinden langs beken, waterkanten en ruigten, op vochtige en rijke bodems.”

Hoe wordt de soort beheerd?

“We trekken de plant handmatig uit voor hij vruchten vormt. De plantenresten voeren we af, zo niet bestaat het risico dat ze nieuwe wortels aanmaken. Sinds we de soort op die manier bestrijden, zijn we erin geslaagd hem grotendeels terug te dringen.”

Exoot gespot? Meld het op

www.waarnemingen.be/exoten

Op 5 juni 2016 organiseren De Vrienden van het Zoniënwood een actiedag tegen invasieve planten. Iedereen is welkom om mee de handen uit de mouwen te steken. Kijk voor meer info op www.zonienwood.be

Wil jij met jouw bedrijf of vereniging ook exoten beheren? Dat kan!
Neem contact op met Leefmilieu Brussel op het nummer 02 775 76 42.

© Steve Braem

Activiteitenkalender

OP
WWW.ZONIEWOUD.BE
VIND JE NOG VEEL
MEER ACTIVITEITEN!

Datum en uur	Activiteit	Plaats van afspraak	Organisator	Taal
APRIL				
3/4 10u30	Wandeling: van Tervuren naar Bosvoorde via Jezus-Eik	Terminus tram 44, Tervuren	Les Amis de la Forêt de Soignes www.amisdesoignes-zonienwoudvrienden.be	FR
10/4 14u	Bosbeheer en ontsnippering	Bosmuseum Jan van Ruusbroec, Duboislaan 2, Hoeilaart	Natuurgroepering Zoniënwoud	NL
17/4 10u30	Wandeling: van Bosvoorde naar Groenendaal en terug	Halte 'Wiener' van tram 94	Les Amis de la Forêt de Soignes www.amisdesoignes-zonienwoudvrienden.be	FR
24/4 6u	Vroege vogelwandeling	Bosmuseum Jan van Ruusbroec, Duboislaan 2, Hoeilaart	Natuurgroepering Zoniënwoud www.ngz.be	NL
24/4 7u	Geleid bezoek: vogels bij dageraad in het Park Tournay-Solvay	Aan de ingang van het Park Tournay-Solvay, Terhulpensesteenweg 199, Watermaal-Bosvoorde	Asbl Tournesol – Zonnebloem vzw www.tournesol-zonnebloem.be	FR
24/4 8-17u	Wandelevenement Zoniënmars/ Zoniënklinken: 4 uitgestippelde wandelroutes van 5 tot 25 km met muzikale intermezzo's	Gemeenschapscentrum Wabo, Delleurlaan 39-43, 1170 Watermaal-Bosvoorde	GC Wabo: www.wabo.be	NL
24/4 10u	Wandeling: het Arboretum van Tervuren in de lente	Vlaktedreef, Tervuren	Cercle des Guides-Nature du Brabant http://guidenaturebrabant.wordpress.com	FR
24/4 10u	Geleid bezoek: de vogels van onze parken en tuinen	Aan de ingang van het Park Tournay-Solvay, Terhulpensesteenweg 199, Watermaal-Bosvoorde	Asbl Tournesol – Zonnebloem vzw www.tournesol-zonnebloem.be	FR
28/4 14u	Wandeling in het Tournay Solvay park en de Vuilbeekvallei	Parking station Bosvoorde, Delleurlaan- Terhulpensesteenweg, Watermaal-Bosvoorde	Natuurgroepering Zoniënwoud www.ngz.be	NL
MEI				
1/5 10u30	Van Groenendaal naar Gaillemarde en terug	Station Groenendaal	Les Amis de la Forêt de Soignes www.amisdesoignes-zonienwoudvrienden.be	FR
1/5 9u30	Wandeling: Rood Klooster	Aan de ingang van het Rood Klooster, op de parking tegenover nummer 1917 van de Waversesteenweg	Cercle des Guides-Nature du Brabant http://guidenaturebrabant.wordpress.com	FR
8/5 8u30	Wandeling: reeën in het Zoniënwoud	Parking op de kruising van de Graaf van Vlaanderendreef en de Tumuldreef in Watermaal-Bosvoorde, tram 94	Cercle des Guides-Nature du Brabant http://guidenaturebrabant.wordpress.com	FR
8/5 14u	Kruidentocht	Bosmuseum Jan van Ruusbroec, Duboislaan 2, Hoeilaart	Natuurgroepering Zoniënwoud www.ngz.be	NL
22/5	Groenendaaldag	Bosmuseum Jan van Ruusbroec, Duboislaan 2, Hoeilaart	Platform Groenendaal	NL
22/5 9u30	Wandeling: begin van de weidemaand	Parking op het einde van de Charles Schallerlaan in Oudergem, bus 41	Cercle des Guides-Nature du Brabant http://guidenaturebrabant.wordpress.com	FR
29/5 10u30	Van Oudergem naar Ukkel	Halte 'Oudergem-Woud' van tram 44	Les Amis de la Forêt de Soignes www.amisdesoignes-zonienwoudvrienden.be	FR
JUNI				
5/6 10u30	Van Tervuren naar Leefdaal en terug	Terminus tram 44	Les Amis de la Forêt de Soignes www.amisdesoignes-zonienwoudvrienden.be	FR
5/6 14u	Actiedag tegen invasieve planten	Te bepalen	Les Amis de la Forêt de Soignes www.amisdesoignes-zonienwoudvrienden.be	FR/ NL
12/6 14u	De leefwereld van de libellen	Bosmuseum Jan van Ruusbroec, Duboislaan 2, Hoeilaart	Natuurgroepering Zoniënwoud www.ngz.be	NL
19/6 9u30	Wandeling: begin van de oogstmaand	Parking op het einde van de Charles Schallerlaan in Oudergem, bus 41	Cercle des Guides-Nature du Brabant http://guidenaturebrabant.wordpress.com	FR
19/6 10u30	Wandeling: van Bosvoorde naar Groenendaal en terug	Wienerplein in Bosvoorde	Les Amis de la Forêt de Soignes www.amisdesoignes-zonienwoudvrienden.be	FR
19/6 11 - 18u	Rood Klooster Feest	Site van het Rood Klooster in Oudergem		FR/ NL
26/6	Geleid bezoek: wat beweegt daar onder het wateroppervlak?	Ingang Park Tournay-Solvay, Terhulpensesteenweg 199, Watermaal-Bosvoorde	Asbl Tournesol – Zonnebloem vzw www.tournesol-zonnebloem.be	FR
OKTOBER				
9/10	Actiedag tegen invasieve planten	Te bepalen	Les Amis de la Forêt de Soignes www.amisdesoignes-zonienwoudvrienden.be	FR/ NL

Zicht op Zoniën wordt gerealiseerd door het Agentschap voor Natuur en Bos, Leefmilieu Brussel en Département de la Nature et des Forêts, DGARNE-SPW.

Verantwoordelijke uitgever:

Marleen Evenepoel, Kon. Albert II-laan 20 bus 8, 1000 Brussel
F. Fontaine & R. Peeters, Thurn & Taxis-site, Havenlaan 86C/3000, 1000 Brussel
Claude Delbeuck, avenue Prince de Liège 15, 5100 Jambes

Druk: Artoos

Redactie en realisatie: Pantarein Publishing

Website: www.zonienwoud.be

